
HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ GÓRNICTWA

80. rocznica utworzenia Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie

1. Wstęp

W kwietniu bieżącego roku miała miejsce 80. rocznica utworzenia Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie. Upamiętnienie tego wydarzenia to ważny moment, który skłania nie tylko do refleksji nad przeszłością, podkreśla również wkład OUG w Krośnie w rozwój i działalność nadzoru górniczego w Polsce.

Urząd Górniczy w Krośnie powstał w kwietniu 1945 roku, gdy nie umilkły jeszcze strzały na frontach II wojny światowej. Ze względu na całkowite zniszczenia Jasła, w połączeniu z wywiezieniem przez okupanta podstawowej dokumentacji podjęto decyzję o przeniesieniu siedziby urzędu górniczego do Krosna. Już w XIX wieku miasto to stało się jednym z głównych ośrodków przemysłu naftowego w Galicji. W pobliskiej Bóbrce z inicjatywy m.in. Ignacego Łukasiewicza, pioniera przemysłu naftowego w Polsce, otwarto jedną z pierwszych kopalń ropy naftowej. Przed II wojną światową w rejonie Krosna i okolic prowadzono intensywne wiercenia za ropą naftową i gazem ziemnym, w samym Krośnie funkcjonowała m.in. Kopalnia Nafty „Amelja”. Przetwórstwo ropy naftowej prowadzono w Krośnieńskiej Rafinerii Olejów Mineralnych działającej od roku 1858. Od 1920 roku działał tu też zakład produkcyjny pod nazwą „Fabryka Maszyn i Urządzeń Wiertniczych w Krośnie”.

W roku 1931 z inicjatywy Izby Pracodawców w Przemysle Naftowym i jego przewodniczącego inż. Ludwika Stockera powstał Instytut Przemysłu Naftowego, który został reaktywowany w styczniu 1945 r. Również w styczniu tego roku rozpoczęła działalność dwuletnia Szkoła Majstrów i Techników Naftowych w Domu Kultury Górnika Naftowca. Z racji tego, że na tym terenie doszło do koncentracji polskiego przemysłu naftowego, na przestrzeni 80 lat Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie był ściśle związany z górnictwem naftowym.

2. Powstanie Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie

W okresie międzywojennym (1918–1939), do czasu ogłoszenia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej

z 29 listopada 1930 r. – Prawo górnicze, działalność polskich urzędów górniczych oparta była na ustawach górniczych obowiązujących w zaborach rosyjskim, pruskim i austriackim. Do roku 1935 działały trzy Wyższe Urzędy Górnicze: w Katowicach, Warszawie i Krakowie. Wyższemu Urzędowi Górniczemu w Krakowie podlegały wówczas cztery okręgowe urzędy górnicze, tj. w Krakowie, Jasle, Drohobyczu i Stanisławowie. Rozporządzenie Rady Ministrów z 28 września 1935 r. zlikwidowało Wyższy Urząd Górniczy w Warszawie, natomiast powołało do życia „naftowy” Wyższy Urząd Górniczy we Lwowie, pod którego właściwość podlegały trzy okręgowe urzędy górnicze z siedzibami w Jasle, Drohobyczu i Stanisławowie. Zatem nadzór górniczy nad przemysłem naftowym sprawował wówczas WUG Lwów oraz wspomniane trzy urzędy okręgowe.

Do roku 1944 teren obejmujący między innymi obecne województwo podkarpackie podlegał bezpośrednio Okręgowemu Urzędowi Górniczemu w Jasle, który powstał jeszcze w dobie autonomii galicyjskiej, w roku 1886. Po napaści hitlerowskiej na Polskę, 5 grudnia 1939 r. w urzędzie generalnego gubernatora w ramach Abteilung Wirtschaft (wydział gospodarczy) zostały utworzone Rewier bergämter (okręgowe urzędy górnicze) z siedzibą w Krakowie i Jasle.

W czasie okupacji niemieckiej na terenie Generalnej Guberni obowiązywało polskie prawo górnicze z 1930 r. Jedyną zmianą było wyjęcie spod nadzoru górniczego uprawnień do wydobywania ropy i gazu, gdyż już w 1939 r. zostały one objęte osobistym monopolem generalnego gubernatora. Pod koniec okupacji, 30 marca 1944 r., wydano specjalne prawo górnicze dla Generalnego Gubernatorstwa powołujące trzy obwody urzędów górniczych: w Krakowie, Jasle i Lwowie, a władzami górniczymi były okręgowe urzędy górnicze, WUG w Krakowie i rząd GG. Jednak nie miało już ono większego znaczenia z uwagi na wycofywanie się wojsk niemieckich (wyzwolenie Krosna nastąpiło we wrześniu 1944 r.).

Po II wojnie światowej w wyniku zmiany granic państwowych z czterech siedzib okręgów górniczych przemysł naftowy podlegających w okresie międzywojennym, czyli do roku 1935, Wyższemu Urzędowi

► Pierwsza siedziba Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie przy ul. Lwowskiej 3 (dziś ul. Stanisława Staszica) – stan obecny (fot. Tomasz Pawlik)

Górnictwu w Krakowie (Kraków, Jasło, Drohobycz i Stanisławów) na terenie nowego państwa polskiego znalazły się tylko dwa: w Krakowie i Jasle. Miały one zorganizować i administrować odbudowywaną ze zniszczeń wojennych branżą naftową. Nie było to łatwe, ponieważ brakowało zarówno wykwalifikowanych kadr, jak i wyposażenia technicznego, a nawet dokumentacji. Równolegle z działaniami organizacyjnymi przemysłu naftowego prowadzone były prace związane z odbudową struktur nadzoru górniczego.

W 1944 r. zainicjowano odbudowę polskiego przemysłu naftowego ze zniszczeń wojennych. Pierwszym organem administracji przemysłu naftowego był pełnomocnik PKWN ds. spraw Przemysłu Naftowego, a władzę wykonawczą sprawował Państwowy Urząd Naftowy (PUN) w Rzeszowie działający poprzez Zarząd Kopalń i Zakładów Przemysłowych w Krośnie. W lutym 1945 r. w wyniku oswobodzenia terenów dawnego zachodniego zagłębia naftowego siedziba PUN została przeniesiona do Krakowa. W tym samym miesiącu PUN uległ likwidacji, a w jego miejsce powołany został Centralny Zarząd Przemysłu Paliw Płynnych w Krakowie, któremu podlegało m.in. Zjednoczenie Przemysłu Naftowego i Gazu Ziarnego, jemu z kolei podlegała Dyrekcja Górnicza, w ramach której działały sektory kopalń. W związku z całkowitym zniszczeniem miasta Jasła, dla zapewnienia ciągłości nadzoru, już 4 kwietnia 1945 roku Centralny Zarząd Przemysłu Paliw Płynnych powołał do życia Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie. Siedziba urzędu mieściła się w kamienicy przy ulicy Lwowskiej 3 (po wojnie nastąpiła zmiana jej nazwy na Stanisława Staszica).

Prawodawstwo i dozór górniczy opierały się na strukturach przedwojennych. Przykładem tego może być rozporządzenie Rady Ministrów z 18 lipca 1946 r. ustalające siedziby i właściwości terytorialne Wyższych Urzędów Górniczych, powołujące się na rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 29 listopada 1930 r. – Prawo górnicze i pozbawiające jednocześnie mocy prawnej rozporządzenie Rady Ministrów z 28 września 1935 o ustaleniu siedzib i właściwości terytorialnej Wyższych Urzędów Górniczych (powołano je ostatecznie w Katowicach

i w Krakowie). Zgodnie z tym Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie podlegał Wyższemu Urzędowi Górniczemu w Krakowie. Z kolei w drodze rozporządzenia Ministra Przemysłu z 8 października 1946 r. ustalono właściwość terytorialną krośnieńskiego urzędu, obejmując nią obszar województwa rzeszowskiego oraz powiaty: dąbrowski, tarnowski, brzeski, nowosądecki, limanowski, nowotarski i myślenicki w województwie krakowskim, prowadzącego nadzór górniczy nad ruchem kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego.

Rozporządzenie Rady Ministrów z 3 stycznia 1951 r. zakończyło rozdział kompetencji pomiędzy dwoma Wyższymi Urzędami Górniczymi, gdyż na jego mocy ustanowiono siedzibę i właściwość terytorialną (obszar całego państwa polskiego) Wyższego Urzędu Górniczego w Katowicach, któremu od tego czasu podlegał Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie.

3. Ze Stanisławowa do Krosna – Henryk Staufer pierwszym naczelnikiem krośnieńskiego urzędu

Pierwszym naczelnikiem nowo powstałego Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie został doświadczony pracownik i wieloletni naczelnik stanisławowskiego urzędu górniczego inż. Henryk Staufer (pierwotnie jako Stauffer). Urodził się 29 kwietnia 1876 r. w Sapowie w ówczesnej Galicji jako syn Jakuba i Adeli. W roku 1901 rozpoczął studia w Akademii Górniczej w Leoben w Austrii. W okresie zaborów, do I wojny światowej, w celu uzyskania kwalifikacji górniczych na terenie monarchii austro-węgierskiej Polacy wybierali studia na tej właśnie uczelni, gdyż Akademia Górnicza w Krakowie rozpoczęła działalność dopiero w wolnej i niepodległej Polsce w 1919 r. Henryk Staufer aktywnie działał w strukturach Czytelni Polskiej Akademików Górniczych w Leoben, gdzie 8 lutego 1903 r. został wybrany przez walne zgromadzenie do komisji rewizyjnej. W czytelni koncentrowało się życie naukowe, towarzyskie i sportowe Polaków. Było to centrum kształtowania postaw polskiego patriotyzmu w Monarchii Austro-Węgierskiej. Jako ciekawostkę warto podać fakt, że Henryk Staufer był kolegą rocznikowym Zygmunta Malawskiego, pierwszego prezesa WUG w nie-

podległej Polsce. Po studiach w Leoben, zwieńczonych w 1905 r. dyplomem inżyniera górnictwa i po ukończeniu prawa, do 1909 r. pracował w przemyśle naftowym we wschodniej Galicji. W międzyczasie, w 1906 r., w Borodczanach zawarł związek małżeński z Albiną Matkowską, z którą miał dwoje dzieci: syna i córkę.

W latach 1910–1914 pracował na stanowisku komisarza górniczego w Okręgowym Urzędzie Górniczym w Drohobyczu (wraz ze wspomnianym Zygmuntem Maławskim). Po wybuchu I wojny światowej został zmobilizowany do armii austro-węgierskiej i prawdopodobnie w wyniku działań wojennych przebywał w Rosji w Biełgorodzie w Guberni Kurskiej jako jeńiec. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę wrócił do Drohobycza, gdzie już od 1919 r. figurował jako członek Związku Hutników i Górników Polskich, scalającego wszystkie dotychczasowe organizacje techniczne związane z górnictwem i hutnictwem, będącego poprzednikiem Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Górnictwa. W niepodległej Polsce inż. Staufer angażował się w organizację szkolnictwa zawodowego przemysłu naftowego, był członkiem komisji egzaminacyjnej z ramienia Urzędu Górniczego w Drohobyczu, kończącego pierwszy kurs powojenny prowadzony w latach 1919–1921 przez Krajową Szkołę Górnictwa i Wiertnictwa w Borysławiu.

W 1925 roku został mianowany przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu na stanowisko naczelnika Okręgowego Urzędu Górniczego w Stanisławowie. W 1929 r. służył swoim doświadczeniem podczas wydobywania unikatowego, w pełni zachowanego okazu nosorożca włochatego odnalezionego w kopalni wosku ziemnego „Mamut” w Staruni niedaleko Stanisławowa. Okaz został przewieziony do Krakowa i umieszczony w Akademii Umiejętności. W 1935 r. Kuratorium Finansowe Akademii Górniczej w Krakowie wyraziło podziękowanie naczelnikom okręgowych urzędów górniczych, w tym min. inż. Stauferowi, za pomoc finansową przyczyniającą się do jej rozwoju. W uznaniu zasług za służbę państwową, z okazji 20-lecia odzyskania niepodległości, 11 listopada 1938 r. został odznaczony Złotym Krzyżem Zasługi nadanym przez Prezydenta RP na wniosek prezesa Rady Ministrów. Urząd Górniczy w Stanisławowie działał w strukturach państwa polskiego do września 1939 r., do czasu aneksji miasta przez Związek Radziecki.

Jesienią 1945 r. przewodniczył komisji kodyfikującej przepisy górnicze. W tym samym czasie brał aktywny udział w pracach Komisji Bezpieczeństwa Pracy powołanej przez Ministerstwo Przemysłu obejmującej zakłady podlegające terytorialnie Wyższemu Urzędowi Górniczemu w Krakowie. Również od roku 1945 był stałym współpracownikiem miesięcznika „Nafta”, poświęconego nauce i technice w przemyśle naftowym i gazowniczym (wydawanego przez Instytut Naftowy). W październiku 1946 r. decyzją ministra przemysłu powołany został na okres 3 lat jako wotant w skład Kolegium Górniczego przy Ministrze Przemysłu.

Henryk Staufer pracował także jako nauczyciel dochodzący w szkole naftowej w Krośnie, gdzie wykładał ustawodawstwo i prawo górnicze. Jako delegat urzędu górniczego był członkiem komisji egzaminacyjnej kandydatów na majstrów wiertniczych Dwuletniego Oddziału Nauki, gdzie 25 października 1945 r. w prze-

► Henryk Staufer – pierwszy naczelnik Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie (fot. z archiwum prywatnego Magdaleny Bernackiej)

mówieniu przedstawił w zarysie rozwój bezpieczeństwa pracy w kopalniach i przemyśle naftowym.

Funkcję naczelnika pełnił do roku 1951, następnie przeniósł się do Krakowa, gdzie pracował jako radca górniczy w okręgowym urzędzie górniczym. Henryk Staufer zmarł 7 października 1965 r. w Krakowie; pochowany został na cmentarzu Rakowickim (kwatery 94, rząd 14, miejsce 23).

4. Pierwsze lata powojenne – trudne początki

Podczas powoływania Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie napotkano na szereg trudności organizacyjnych, w tym m.in. związanych z przedkładaniem statystycznych raportów miesięcznych. Oficjalnych druków brakowało, Zjednoczenie Przemysłu Naftowego trudną sytuację tłumaczyło oczekiwaniem na przydział papieru, ponieważ pod koniec wojny i bezpośrednio po niej papier był produktem deficytowym, z trudem dostępnym nawet dla urzędów administracji państwowej. Na przełomie lat 1944/45 Państwowy Urząd Naftowy korzystał z polonickich druków „Statistische Ausweise für das Bergamt in Jasło/Raport statystyczny do Urzędu Górniczego w Jasle”.

Od początku doskwierał brak dokumentacji geologicznej i danych technicznych dotyczących kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego istniejących na terenie właściwości miejscowej urzędu. Zniszczeniu uległa dokumentacja notarialna i katastralna, co spowodowało poważne trudności w rekonstrukcji stanu posiadania oraz powierzchni zajętej przez kopalnie. Ponadto brakowało danych osób sprawujących funkcje kierownictwa i dozoru ruchu.

Aby odtworzyć brakującą dokumentację, 17 kwietnia 1945 r. wydano pierwsze zarządzenie, w którym napisano:

„Do PT Dyrekcji Kopalń Oleju Skalnego Krosno-Jasło Siedziba Okręgowego Urzędu Górniczego w Jasle wskutek zupełnego zniszczenia lokalu wraz z całym

sprzętem i urządzeniem biurowym przy wycofywaniu się okupanta z miasta, została przeniesiona do Krosna przy ul. Lwowskiej nr 3..”

W dalszym ciągu zarządzenie to nakładało na sektory kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego Gorlice, Krośno – Jasło oraz Sanok obowiązek zgłaszania do OUG w Krośnie ich obsady w kierownictwie i dozorcze ruchu, podania liczby odwiertów w eksploatacji oraz wielkości wydobywania z poszczególnych kopalń, liczby odwiertów w wierceniach oraz liczby urządzeń wiertniczych w ruchu. Nakazywało prowadzenie, poczynwszy od 1 stycznia 1945 r., dokładnej statystyki wydobywania z poszczególnych odwiertów, a także statystyki wypadków przy pracy z bieżącym zgłaszaniem do 3 dni każdego wypadku od momentu wejścia w życie zarządzenia.

Ponadto Centralny Zarząd Przemysłu Paliw Płynnych (CZPP) pismem z 17 września zwrócił się z prośbą do krośnieńskiego urzędu o przeprowadzenie rekonstrukcji brakującej dokumentacji do końca roku 1946. Wobec nowej sytuacji w górnictwie naftowym, związanej z postępem technicznym, sposobem gospodarki złożami oraz zupełnie innej sytuacji polityczno-gospodarczej pojawił się problem z dostosowaniem dotychczasowego prawa, tj. Krajowej Ustawy Naftowej z 1908 r., postanowień przepisów górniczo-policyjnych dla kopalń oleju ziemnego w Galicji z 1913 r. oraz przedwojennego Prawa górniczego z 1930 r. W pierwszym roku działalności urzędu podejmowane działania represyjne opierały się m.in. na zapisach z Krajowej Ustawy Naftowej z 1908 r. Naczelnik Henryk Staufer za zgodą Wyższego Urzędu Górniczego w Krakowie zwrócił się z prośbą do Instytutu Naftowego w Krośnie o niezwłoczne zwołanie Komisji Kodyfikacyjnej „celem opracowania projektu zmiany przepisów górniczo-policyjnych dla kopalń ropy i gazu łącznie z istniejącymi na kopalniach przetwórczymi gazu”. Zgodnie z projektem w skład komisji, której przewodniczył naczelnik Urzędu Górniczego w Krośnie, wchodził Instytut Naftowy, przedstawiciele Zjednoczeń Przemysłu Naftowego i Gazowego oraz Akademii Górniczej w Krakowie. Pierwsze zebranie komisji odbyło się 3 października 1945 r. w Instytucie Naftowym w Krośnie; w jego trakcie H. Staufer został wybrany przewodniczącym.

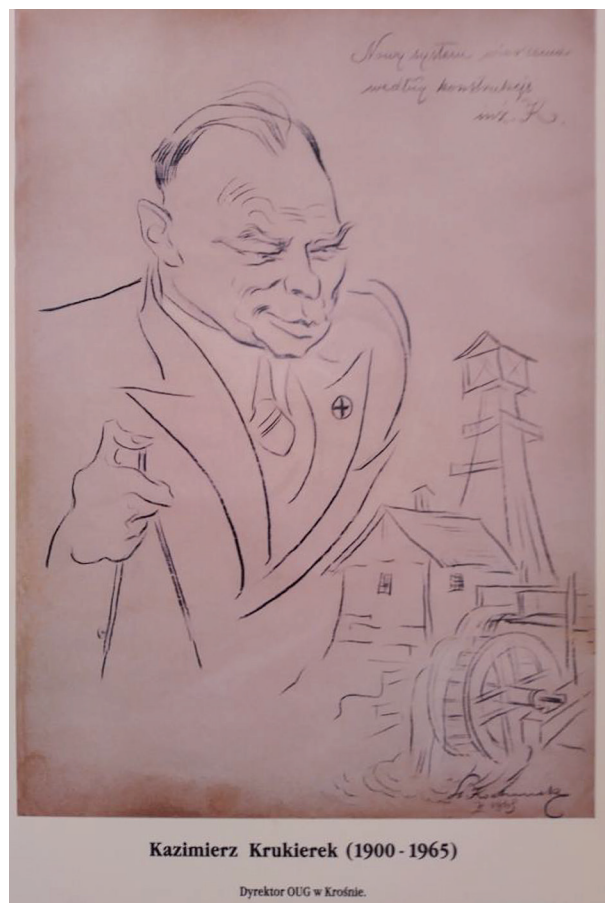
Wraz z odbudową przemysłu naftowego Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie angażował się w opracowywanie norm dostosowanych do aktualnej sytuacji. 26 czerwca 1945 r. w porozumieniu z Instytutem Naftowym wydał Normy Eksploatacji Ropy i Gazu w otworach nowo dowiercanych. Były to pierwsze przepisy zmierzające do wprowadzenia racjonalnej eksploatacji złóż ropy naftowej i gazu ziemnego. W normach tych nałożono obowiązek wykonywania pomiarów ciśnień złożowych horyzontów roponośnych i zapobiegania marnowaniu się kopalin bitumicznych przez ich szczelne ujęcia na głowicach eksploatacyjnych. Liczne zarządzenia z tego okresu dotyczyły poprawy gospodarki materiałowej oraz działań mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa pracy.

1 grudnia 1946 r. Wyższy Urząd Górniczy w Krakowie wydał Przepisy prawidłowego i bezpiecznego prowadzenia ruchu kopalń i zakładów naftowych i gazów ziemnych. Dopiero uchwalenie dekretu z 6 maja 1953 r. – Prawo górnicze i wprowadzenie od 1 lipca 1955 r. Przepisów technicznych wierceń i eksploatacji kopalń nafty

i gazu ziemnego w znaczący sposób uregulowało stan prawny obowiązujący w całym górnictwie naftowym.

Po 1945 r. występował dotkliwy brak dostatecznej liczby wysokokwalifikowanej kadry technicznej, a także sprawnych i nowoczesnych urządzeń w dziedzinie wiertnictwa oraz eksploatacji, w większości przeważały urządzenia stare, niejednokrotnie prymitywne. Kilkuletni okres wojny i okupacji spowodował wiele zniszczeń i strat w stanie posiadania polskiego przemysłu naftowego. Było to efektem głównie rabunkowej gospodarki okupantów oraz grabieży majątku trwałego w postaci maszyn, urządzeń i środków transportu. Miało to decydujący wpływ na bezpieczeństwo pracy w nadzorowanych zakładach górniczych. Do roku 1951 ogólna liczba wypadków, w tym śmiertelnych, rosła bardzo szybko. W szczytowym 1951 r. w zakładach górniczych nadzorowanych przez Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie wydarzyło się 288 wypadków przy pracy. Poważny problem w pierwszych latach powojennych stanowiły wybuchy pożarów na terenie kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego, głównie w kotłowniach i kuźniach.

Nie wszystkie wypadki były wówczas zgłaszane bezpośrednio do urzędu górniczego, dlatego 4 października 1946 r. naczelnik Staufer wystosował zarządzenie do „Kierowników Sekcyj i Poszczególnych Kopalń Nafty i Gazu Ziemnego i Kierowników Wierceń Poszukiwawczych Rejonu Górniczego OUG w Krośnie”, w którym napisał, że „zarządy kopalń winne (...) respektować autorytet tutejszego Urzędu jako władzy nadzorczej i wypełniać nałożone na

► Karykatura Kazimierza Krukierka, w latach 1951–1955 naczelnika OUG w Krośnie. Jej autorem był ceniony krośnieński artysta – Stanisław Kochanek. Źródło: Muzeum Przemysłu Naftowego i Gazowniczego im. Ignacego Łukasiewicza w Bóbrce (fot. Jan Sęp)

► Obecna siedziba Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie przy ul. Armii Krajowej (fot. Tomasz Pawlik)

nich obowiązki przewidziane w ustawie naftowej i prawie górniczym”. Odrębnym problemem w organizacji zakładów górniczych był brak wykwalifikowanej kadry. Zdarzały się wypadki zgłaszania do urzędu górniczego, jako kandydatów na kierowników kopalń, osób niemogących się wykazać kwalifikacjami przewidzianymi w obowiązującej wówczas ustawie naftowej. 19 czerwca 1947 r. Henryk Staufer powiadomił kierowników kopalń i zakładów naftowych, że zgodnie z informacją Wyższego Urzędu Górniczego w Krakowie oraz Dyrekcji Centralnego Zarządu Paliw Płynnych w Krakowie „nie zachodzą żadne okoliczności, które by uzasadniały konieczność uprawnień do kierowania kopalniami bez przygotowania teoretycznego o niepełnych kwalifikacjach”.

Duży wpływ na warunki pracy w kopalnictwie w pierwszych latach powojennych miała pogoda. Braki w infrastrukturze drogowej powodowały bowiem, że dojazd do kopalń położonych w górach był utrudniony lub wręcz niemożliwy (dotyczyło to również wyjazdów inspekcyjnych urzędu górniczego). Takie warunki pracy były m.in. w sekcji Iwonicz, głównie ze względu na trudny, górzisty i leśny teren. Fatalny stan dróg uniemożliwiał – zwłaszcza zimą i wiosną – korzystanie z transportu samochodowego.

Przez pierwsze dwa powojenne lata nadzorowanie zakładów górniczych (zwane wówczas „objazdami urzędowymi delegatów urzędu górniczego”) utrudniały częste napady Ukraińskiej Powstańczej Armii na kopalnie. Dotkliwy problem stanowiła niemożność zapewnienia bezpieczeństwa załogom atakowanym przez ukraińskich nacjonalistów, szczególnie na obszarze kopalń bieszczadzkich, takich jak „Wańkowa”, „Ropieńka”, „Paszowa” i „Mokre”, gdzie zdarzały się one niemal codziennie. 11 kwietnia 1946 r. naczelnik Staufer w piśmie do Wyższego Urzędu Górniczego w Krakowie informował o pogorszeniu bezpieczeństwa pracy na terenach naftowych w okolicach Sanoka w związku ze spalaniem kopalni w Tyrawie Solnej w wyniku ataku banderowców. Kopalnie ropy naftowej w Mokrym, Brzozowcu, Wielopolu, Zagórzcu zostały odcięte od dróg komunikacyjnych z racji pożaru mostów kolejowych i zniszczenia taboru.

W 1951 r. obszar podlegający kontroli urzędu w Krośnie powiększył się w wyniku korekty granicy pań-

stwowej. Do ówczesnego województwa rzeszowskiego przyłączono powiat Ustrzyki Dolne, na terenie którego znajdowały się kopalnie: „Czarna”, „Lipie”, „Bystre” oraz „Polana”, a także część kopalni „Rajskie” i „Łodyna”. Przyłączony teren obejmował skrajnie zdewastowaną i przestarzałą infrastrukturę techniczną.

Od 1954 r. następował wyraźny i stały spadek wypadkowości przy jednoczesnym wzroście liczby prowadzonych wierceń poszukiwawczych oraz liczby kopalń ropy naftowej i gazu ziemnego. Obniżenie wypadkowości wiązało się ze współpracą zakładów górniczych z uczelniami, instytutami oraz instytucjami sprawującymi nadzór nad przedsiębiorstwami. Absolwenci szkół średnich i wyższych uzupełniali stan kadrowy zakładów górniczych i stanowiska osób doзору ruchu. Nadal jednak praca w przemyśle naftowym była trudna i – wbrew nieraz przyjętej opinii – niebezpieczna. Następowaly modernizacja oraz wymiana sprzętu wiertniczego oraz służącego eksploatacji ropy naftowej i gazu ziemnego. Jednocześnie w kopalnictwie naftowym zachodziły zmiany organizacyjne, likwidowano szereg kopalni, w zamian tworzone inne jednostki organizacyjne.

5. OUG w Krośnie dzisiaj

Na przestrzeni kolejnych lat zachodziły zmiany w kierownictwie Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie. W latach 1951–1955 jego naczelnikiem był mgr inż. Kazimierz Krukier, który po zakończeniu pracy w Krośnie został organizatorem Okręgowego Urzędu Górniczego w Poznaniu oraz jego pierwszym dyrektorem.

Kolejnymi dyrektorami urzędu w Krośnie byli:

- inż. Tadeusz Czajkowski – w latach 1955–1970;
- mgr inż. Eugeniusz Kalisz – w latach 1970–1975;
- mgr inż. Adam Skalba – w latach 1976–1996;
- mgr inż. Jan Omachel – w latach 1996–2010;
- mgr inż. Wiesław Pisula – od 2010 – nadal.

Po opuszczeniu siedziby przy ul. Staszica urząd znajdował się kolejno przy ul. Lewakowskiego i Ignacego Łukasiewicza pod numerem 49. W latach 70. nastąpiła

kolejna zmiana. Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie przeniósł się do budynku Instytutu Nafty i Gazu Oddział w Krośnie przy ulicy Armii Krajowej 3, gdzie mieści się do chwili obecnej.

Aktualnie Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie sprawuje nadzór i kontrolę na obszarze województwa podkarpackiego, z wyłączeniem powiatu tarnobrzeskiego i miasta na prawach powiatu Tarnobrzega.

Urząd nadzoruje działalność:

- 15 kopalń wydobywających gaz ziemny,
- 8 kopalń wydobywających ropę naftową i gaz ziemny,
- 3 kopalni wydobywających ropę naftową,
- 3 podziemnych magazynów gazu ziemnego,
- 1 zakładu górniczego wydobywającego siarkę,
- 5 zakładów górniczych wydobywających wody lecznicze,
- ok. 8 zakładów wykonujących roboty geologiczne i górnicze (wiercenie za ropą naftową, gazem ziemnym i inne, geofizyka poszukiwawcza),
- 1 zakładu górniczego prowadzącego podziemne składowanie odpadów metodą otworową,
- oraz podmiotów wykonujących powierzone im czynności w ruchu zakładu górniczego,

Od 2024 r. OUG w Krośnie nadzoruje zakład zajmujący się drążeniem tunelu T1 w ciągu trasy S19 w miejscowości Babica koło Rzeszowa. Obecnie na trasie S19 trwa drążenie pierwszego tunelu, którego całkowita długość wyniesie 2225 m, z wykorzystaniem TBM (ang. *tunnel boring machine*), maszyny nazwanej „karpatką”.

Znaczącą rolę w działalności Okręgowego Urzędu Górniczego w Krośnie wciąż odgrywa górnictwo naftowe. Od lat 90. przedsiębiorstwa górnictwa naftowego w nowej sytuacji polityczno-gospodarczej dokonały zakupu nowoczesnych urządzeń i sprzętu (m.in. dzięki kredytom uzyskanym z Banku Światowego), tak do wiercenia otworów, ich testowania, jak i wykonywania różnego rodzaju zabiegów specjalistycznych w otworach ropnych i gazowych. W trakcie wykonywania zabiegów specjalnych w otworach naftowych, jak i podczas eksploatacji powszechnie stosowana jest nowoczesna technologia czołowych światowych producentów.

Urząd w Krośnie wielokrotnie nadzorował powstawanie najgłębszych otworów wiertniczych w Polsce, realizowanych przez ówczesne Przedsiębiorstwo Poszukiwań Nafty i Gazu w Jaśle. Już w roku 1963 w rejonie Przemysła odwiercony został otwór o głębokości 4367,5 m, będący wówczas najgłębszym w Polsce otworem wiertniczym.

W miejscowości Kuźmina w gminie Bircza na Pogórzu Przemyskim zlokalizowany jest najgłębszy odwiercony w Polsce. Odwierci badawczo-poszukiwawczy Kuźmina – 1 o głębokości 7541 m odwiercony został w latach 1983–1988. Drugim najgłębszym (7210 m) była Paszowa – 1.

Liczba otworowych zakładów górniczych (ośrodków zbioru gazu, względnie ropy naftowej) i wykonujących roboty geologiczne utrzymuje się na niezmiennym poziomie. Przewiduje się utrzymanie liczby wierceń konwencjonalnych za ropą naftową i gazem ziemnym oraz tendencję wzrostową robót górniczych związanych z obróbkami, rekonstrukcjami czy likwidacjami odwierców, mając na względzie zaawansowany etap eksploatacji kopalń wydobywających ropę naftową i gaz ziemny na terenie właściwości OUG w Krośnie.

W 2019 r. uruchomiono nową otworową kopalnię siarki Basznia II. Także liczba odkrywkowych zakładów górniczych jest znacząca – o ok. 40–50% większa w porównaniu z okresem początkowym (licząc od przejścia nadzoru i kontroli przez organy nadzoru górniczego w 2002 r.).

W Okręgowym Urzędzie Górniczym w Krośnie zatrudnionych jest aktualnie 22 pracowników, 16 na stanowiskach inspekcyjno-technicznych, w tym dyrektor i zastępca dyrektora.

Autorzy opracowania dziękują Magdalenie Bernackiej oraz Janowi Sępowi za informacje, które przyczyniły się do jego powstania.

mgr inż. **Wiesław PISULA**
mgr inż. **Tomasz PAWLIK**
Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie

Literatura

1. Akademia Górnicza w Krakowie: Skład osobowy i spis wykładów na rok akademicki 1936/37, Kraków 1936.
2. Bernacka M., Czaja P.: Dokonania polskich absolwentów Akademii Górniczej w Leoben na rzecz rozwoju galicyjskiego przemysłu naftowego. Część II, „Wiadomości Naftowe i Gazownicze” nr 12 (298), grudzień 2023 r., s. 27.
3. Omachel J.: Okręgowy Urząd Górniczy w Krośnie. „Wiek Nafty” nr 1/98, 1998 r., s. 19–21.
4. Pasterski B.: Przemysł naftowy w Polsce południowo-wschodniej w latach 1944–1989. Praca doktorska napisana pod kierunkiem prof. dr. hab. Pawła Graty. Uniwersytet Rzeszowski, Kolegium Nauk Humanistycznych – Instytut Historii. Rzeszów 2022 r.
5. Rocznik sprawozdawczy dotyczący obsady kadrowej władz, urzędów, towarzystw i instytucji – „Schematyzm Królestwa Galicji i Lodomerii z Wielkim Księstwem Krakowskim na rok 1910, 1911, 1912, 1913, 1914”.
6. Sęp J.: Prawo i nadzór naftowy, „Bezpieczeństwo Pracy i Ochrona Środowiska w Górnictwie” nr 6 (214), 2012, s. 34.
7. „Śląski Informator Przemysłowy” nr 9, rok 1, październik 1946.
8. Tarabuta M.: 90 lat nadzoru górniczego w Polsce. Wyższy Urząd Górniczy w Katowicach. Katowice 2012.
9. Wieliczko M.: Wojenna organizacja gospodarki w Zachodnim Zagłębiu Naftowym w latach 1939–1945. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”, s. 302–303.